

SENEDİ

KOMÜNİSTLERİN

SENDİKALAR ve TKP

1. TKP, işçi sınıfının yakın ve uzak amaçları için savaşımında temel silahının BİRLİĞİ olduğu gerçeğinden yola çıkar.
2. TKP, işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel birliğinin sağlanması için çabaları tüm çalışmalarının merkezine koyar.
3. TKP, işçi sınıfının sendikal birliğinin sağlanması yolunda her adıma, onun çok yönlü birliğinin gerçekleşmesinde niteliksel önem verir, işçi sınıfının sendikal birliği için ardıcıl çaba harcar.
4. TKP, kuruluşundan bu yana işçi sınıfının sendikal mücadelesine bu anlayışla yaklaşmış, yardımcı olmuştur.
5. 1973 atılımından sonra da TKP, sendikalarda çalışmaya, "Fabrikalar kalemizdir" belgisinin bir gereği olarak birinci derecede yer vermiştir.
6. TKP'nin sendikal politikası, sendikal birliktir.
7. 1973-80 döneminde TKP, sendikalarda tabanda, işyerlerinde çalışmayı esas almıştır. Bununla birlikte sendikaların her düzeyinde, üst kademelelerinde, çalışmaya da gereken önemi vermiştir. Bu dönem TKP'nin sendikalarda artan etkinliği, sendikal birlik doğrultusunda bir anlayışla çalışmalarının bir sonucudur.
8. TKP bu dönemde sendikal alanda, tabanda ve tavanda çalışmaların ağırlığının ayarlanmasında, sendikal birlik için, eylem birliği için çalışmalarında bir dizi hatasının bilincindedir. Kimi zaman sektör yanlışlarına düşülmüştür. İşyerlerindeki çalışmaların zayıflığı söz konusudur. DİSK dışındaki sendikalarda, en başta Türk-İş'de, çalışmaya yeterince önem verilmediği olmuştur.
9. TKP, proletarya içindeki örgütlerini, tüm olanaklarını yığınasal sendikal harekete yardımcı olma, sendikal hareketin nicel ve nitel olarak güçlenmesi, sendikal birliğin gelişmesi için sürekli olarak seferber etmiştir. Tüm yasal olanakları bu amaçla değerlendirmiştir.
10. TKP, sınıf ve kitle sendikacılığının, tüm ilerici sendikal anlayışların, sınıf çıkarlarına bağlı sendika ve sendikacıların, sendikal eylem birliklerinin, işçi sınıfının sendikal birliği yolundaki her girişimin ardıcıl destekçisi olmuştur.

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ

11. TKP, 12 Eylül'den bu yana DİSK'le, tutuklu yada sürgündeki DİSK yönetici ve üyeleriyle dayanışmayı eylemlerinde birinci sıraya almıştır. Ulusal ve uluslararası planda DİSK'le dayanışma kampanyasının en ardıcıl örgütçü ve yürütücülerinden biri olmuş, bu yoldaki tüm çalışmaları desteklemiştir.
- TKP, Türk-İş'e , bağlı sendikalarına yapılan baskılara da karşı çıkmış, Türk-İş'i tüm işçilerin çıkarlarını savunmaya çağırmıştır.
12. 12 Eylül'den sonra TKP tüm olanaklarıyla, tekellerin ve cuntanın sendikal harekete saldırılarına karşı durmuştur. Bu yolda DİSK'li işçilerin işyerlerinde örgütlülüklerini koruma, işyerlerinde illegal ve yarı legal sendikal amaçlı yapıları oluşturma, işyerleri arasında tabandan eylem birliğini geliştirme, açık sendikaların olanaklarından, yasal olanaklardan yararlanmak için Türk-İş sendikalarına, açık bağımsız sendikalara haklarını savunmak için başvurularını TKP tüm gücüyle desteklemiştir. TKP bu yoldaki gelişmelere, Türkiye işçi sınıfının olgunlaşmasının bir belirtisi olarak üstün bir değer biçmiştir.
13. TKP, 12 Eylül'den bu yana Türk-İş tepe yönetiminin tekeller ve cunta ile uzlaşma politikasına karşı durmuş, Türk-İş üyelerinin bu tutumuna karşı sendikal birlik ve sınıf çıkarlarından yana mücadelelerini desteklemiştir.
14. TKP, 12 Eylül'den bu yana geçen üç yıl boyunca sendikal birlik politikasına daha da büyük bir önem vermiştir. Çünkü TKP, yoğunlaşan sömürü, artan baskı, gericilik ve daralan olanaklar içersinde işçi sınıfının ancak birliğini güçlendirerek haklarını savunabileceğine inanmaktadır. TKP bu doğrultuda cuntanın ve tekellerin tepeden dayatmalarına karşı işçilerin özgür iradeleri ile aşağıdan yukarı özgür birlik sendikalarını oluşturmalarının gerekliliğini belirtmiştir.
15. TKP, 1977 Konferansından bu yana Türk-İş'de çalışmanın önemine işaret etmiş, parti çalışmasının olmadığı tek bir sendikanın kalmamasının önemini belirtmiş, 12 Eylül'den sonrada işçilerin haklarının savunulmasında ve sendikal birlik için savaşımında Türk-İş'de, açık sendikalarda çalışmanın başa alınmasının gerekliliğine işaret etmiştir.

16. TKP, 1982 Kasımında anayasanın, 1983 Mayısında yeni sendikal yasaların yürürlüğe sokulması ile yasal planda devletin ve tekellerin müdahalesine tümüyle açık, faşist tip sendikalar yaratma perspektifiyle güdümlü sendikacılık döneminin başladığını saptar
17. TKP, anayasa ve sendikal yasaların uygulanması ile ortaya çıkacak yasal sendikal yapılanmanın esas olarak Türk-İş ve bağlı sendikalar da olacağını saptar.
18. TKP, Türk-İş ve bağlı sendikaların sendikal çalışma için bugünkü koşullarda en uygun biçimi oluşturduklarını ve işçilerin birliğinin aracı olabileceklerini saptar. İşkolu özelliklerine göre konfederal olarak Türk-İş esas olmakla birlikte bağımsız sendikalarında bu doğrultuda işler üstlenilebileceğine işaret eder Tüm sınıf bilinçli işçilerin bu yolda çalışmalarının zorunlu olduğunu saptar.
19. TKP, sendikal alanda görevin işçilerin çıkarlarının savunulması ve sendikal demokrasi için Türk-İş ve bağlı sendikalarındaki tüm olanakları kullanarak işçilerin sendikal birliğini sağlamak olduğunu belirtir.
20. TKP, halen DİSK'e, diğer sendikalara bağlı tüm işçilerin işyeri örgütlülüklerini pekiştirerek, her düzeyde Türk-İş'li, işçi ve dürüst sendikacılarla diyaloglarını geliştirerek Türk-İş'de işçilerin birliğini gerçekleştirmek için çabalarını artırmanın acil görev olduğunu saptar.
21. TKP, önümüzdeki dönemde sendikal alanda legal çalışmaların yararsız yada ikincil önemde olduğu türünden görüşleri reddeder.
22. TKP, güdümlü sendikalar içinde aktif çalışarak, en elverişli çalışma yöntemlerini ve biçimlerini bularak bu sendikaların etkilenebileceğini ve işçilerin ekonomik, sosyal çıkarlarının savunulması için savaşıma çekilebileceklerini savunur.
23. TKP, Türkiye sendikal hareketinin öncü kesimlerini oluşturan DİSK üyelerinin kendi işkollarındaki tüm işçilerle, Türk-İş'teki sınıf kardeşleri ile birleşerek sendikal birliği sağlamalarını;
- . 13 yıllık DİSK birikiminin korunmasının,
 - . Türkiye sendikal hareketinin öncü kesimlerinin yalıtılmasının önlenmesinin,
 - . Görece sendikal deneyi daha az kesimlere öncü üyelerin deney birikiminin aktarılabilmesinin zorunluluğu olarak kabul eder

24. TKP, yeni sendikalar yasasının geçici maddelerini dikkate alarak, hem önümüzdeki dönemde yasal sendikal haklardan etkin bir biçimde yararlanmak, hemde yasaların uygulanması ile fiilen tek konfederasyon haline gelecek Türk-İş'de örgütsel yapılanma sürecine katılabilmek için tüm işçileri, Türk-İş'de sendikal birliğin sağlanması doğrultusunda gerekli istifa, üyelik yenileme, sendikasız işçilerin sendikalara üye olma işlemlerini tamamlamağa çağırır
25. TKP, önümüzdeki dönemde sendikal hak ve özgürlükler için, DİSK üzerindeki yasağın kalkması, kovuşturmalara durması için, cuntanın ve tekellerin aralıksız saldırıları altında nicel ve nitel olarak zayıflayan Türkiye sendikal hareketinin güçlenmesi için sendikal birliğin sağlanmasının yaşamsal önemini belirtir. Bu yolda cuntanın, tekellerin ve Türk-İş içindeki faşistlerin, burjuva ajanlarının çıkartacağı engellere karşı tüm sınıf birlikçi işçilerin ortak savaşımının gerekliliğine dikkatleri çeker.
26. Sendikal alanda günün görevi bütün bunlar için çalışırken aynı zamanda faşizme karşı birlik temeli üzerinde, sendikal alandaki tüm anti-faşist ögeleri biraraya getirmek ve bu temel üzerinde sendikaları ve proletaryanın en geniş kesimlerini faşist cuntaya karşı savaşıma seferber etmektir.
27. Gündümlü hale getirilen ve getirilecek olan sendikalarda görev, her düzeyde -delegeliklerden başlayarak, şube, sendika merkez organları ve konfederasyona kadar- birlik yanlılarının, faşist olmayan ögelerin yönetime gelmeleri için çabaları birleştirilmelidir.

TÜRKİYE SOSYAL İSTAV TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

SEND.

KONFERANS

İÇİNDEKİLER :

ÜLKEMİZDE SENDİKAL SAVAŞIMIN BAŞLICA EVRELERİ

- 1870-1920 Yılları
- 1920-1946 Yılları
- 1946-1961 Yılları
- 1961-1973 Yılları
- 1973-1983 Yılları
- Türk-İş
- DİSK

12 EYLÜL ÖNCESİNDE SENDİKAL HAREKETİN DURUMU

- 12 Eylül Öncesinde Sendikal Harekete Karşı İşbirlikçi Oligarşinin Tutumu

12 EYLÜL KOŞULLARINDA CUNTANIN TUTUMU ve SENDİKAL HAREKETİN DURUMU

- Batı Avrupa'daki Türkiye Sendikal Hareketiyle Dayanışma Eylemi

SENDİKAL ÇEK ve ÖZGÜRLÜKLERİN KAZANILMASI

- Komünistlere Düşen Görev

Yoldaşlar,

12 Eylül'den bu yana geçen üç yıllık dönemde işçi sınıfımız ve halkımız ekonomik, politik ve sosyal alanda ağır kayıplara uğradı.

İşçi ücretleri 1963'deki düzeyine düştü. Ulusal gelir içinde işçilerin, köylülerin, memurların payı büyük gerilemelere uğradı. İşçi ücretlerinin ulusal gelir içindeki payı 1975'de yüzde 20 iken 1981'de yüzde 11'e düştü. Köylülerin payı aynı yıllar içinde yüzde 31'den yüzde 23'e, memur maaşlarının payı ise yüzde 11'den yüzde 5'e düştü. Bu gelişme 1982 ve 1983 yıllarında da sürdü. İşçilerin, emekçilerin gelirleri ve satınalma güçleri daha da düşürüldü.

Kişi başına ulusal gelir 1979'da 1074 dolar iken 1983'de 911 dolara düşmüştür. Bunun yanısıra, dört kişilik bir ailenin aylık geçimi için gereken para 1983 Ağustos'unda 95 bin liraya fırlamıştır.

İşçiler, emekçiler, tüm halk bu ağır ekonomik kayıplarla birlikte sahip olduğu sosyal, politik haklarında hemen tümüyle yitirdi. Sendika, grev, toplu iş sözleşmesi vb. haklar, dernek kurma, gösteri yürüyüşü, basın, düşünce, söz özgürlükleri ağır bir biçimde kısıtlandı yok edildi.

İşçi sınıfımız, halkımız tarihinin en karanlık dönemlerinden birini yaşıyor. Bu dönemden çıkışta işçi sınıfına tarihsel, belirleyici görevler düşüyor. Bu noktada, işçi sınıfının en geniş kesimlerini bağrında toplayan sendikaların da önemi her zamankinden daha çok artıyor.

İşçi sınıfımızın faşizmi altetmek, kaybettiklerini kazanmak için savaşında sendikalardan etkin bir şekilde yararlanabilmesinin ön koşulu bu alandaki deneyimin sistemleştirilip, bilice çıkarılmasıdır. Bu nedenle Türkiye sendikal hareketinin geçmişini irdelemek, bu alanda partimizin deneyimini gözden geçirip ileriye doğru gerekli dersleri çıkarmak gerekiyor.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH VE EKONOMİ VAKFI
TÜSTAV TARİH

ÜLKEMİZDE SENDİKAL SAVAŞIMIN BAŞLICA EVRELERİ

Ülkemizde sendikal hareketin gelişimi başlıca beş evrede ele alınabilir:

1. 1870-1920 Yılları: Bu yıllar arasındaki dönem Türkiye işçi sınıfının biçimlenme ve tümüyle kendiliğinden ortaya çıkan ilk örgütlenmeler dönemidir.

Bu dönemin karakteristik özelliği kurulan sendikal örgütlerin çok kısa ömürlü olmaları ve çok kısa zamanda burjuvazi ve padişahın işbirliği ile kapatılmalarıdır. Bu özellik, işçi sınıfının henüz sayıca az, genç ve deneyimsiz oluşu ile bağlantılıdır. Gene bu yıllarda işçi sendika hareketinde görülen bir diğer özellik ise, tüm sözünü ettiğimiz yanlara karşın savaştanlık düzeyinin görece yüksek oluşudur.

1870-1920 döneminde işçi sendika hareketinin en sert savaşları yabancı kampanyalara karşı olmuştur.

Bu dönemde işçi sendika hareketi, 1908'den sonra, en uzun süreli hareketliliğini birinci dünya savaşının dört yılı boyunca yaşadı. Ancak birinci dünya savaşının bitiminden sonra işçi sendika hareketinde yeni gelişmeler başladı. Bu gelişmeler esas olarak, Türkiye'de ilk komünist grupların ortaya çıkması, emperyalist işgale karşı ulusal öfkenin kabarması, birinci dünya savaşı ve onu izleyen yıllardaki korkunç sömürüye, yoksulluğa karşı korunma amacı ile sıkıca bağlantılıdır.

2. 1920-1946 Yılları: Bu dönem, ülkede komünist düşünce ve örgütlenmelerin ilk etkileri ve 10 Eylül 1920'de Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşu ile başlar. Tüm tek parti dönemi boyunca sürer.

İşçi sendika hareketi süregelen baskılara karşın ilk kez bu dönemde, TKP'nin de etkin yardım ve desteği ile, 1928'e kadar sürekli legal örgütlenmelere sahip oldu. O güne kadarki en yığınsal, legal örgütlenmelerini de bu dönemde gerçekleştirdi. Sendika hareketinde ilk birlik çabaları bu dönemde belirdi.

Ulusal çapta bir birlik oluşturma düşüncesi başlıca büyük merkezlerdeki işçiler arasında yaygınlaştı. Sendikalarda sınıf çıkarlarına

bağlı görüş ve tutumlar gene bu dönemde ortaya çıktı.

1925'te çıkarılan Tahrir-i Sükun Kanunu ile kesin baskı ve yasaklamalar başlatıldı. Bu baskı ve yasaklamalar sonucunda o dönemin en büyük ve en uzun ömürlü sendikal örgütü olan Amele Teali Cemiyeti 1928'de kapatıldı. Sendikal alandaki yasaklar ikinci dünya savaşı sonuna kadar sürdü. Bu arada 141-142 ile yasal plandaki yasaklamalar üst düzeylere çıkarıldı.

Ancak bu yıllarda da tüm yasaklara karşın işçiler sendikal istemleri için savaşımı durdurmadılar. Tüm olanakları, illegal yol ve yöntemleri kullandılar. Bu savaşım dolaylı, dolaysız sonuçlar verdi. Burjuvazi İş Kanunu'nu bu yıllarda çıkarmak zorunda kaldı. İşçi sınıfımızın bu savaşımında, dönemin ilk yıllarında olduğu gibi, TKP'nin çabaları ve desteği belirleyici oldu.

Bu yasaklamalar ülkede kapitalizmi geliştirme çabalarıyla sıkıca bağlantılıydı ve ikinci dünya savaşı boyunca daha da yoğunlaştırıldı. İşçilerin gerçek ücretleri, satınalma gücü savaş yıllarında sürekli düştü. Çalışma koşulları ağırlaştı. Bu yıllar aynı zamanda, ulusal burjuvazinin ayrışması, bir kesiminin irileşerek işbirlikçi burjuvazi oluşturduğu yıllar oldu.

Bu dönem partimizin sendikal harekette legal ve illegal ilk deneyimlerini edindiği yıllar oldu.

3. 1946-1961 Yılları: Bu dönem sendikal hareketin bir dizi eksiklede olsa yasal sendikal örgütlenme hakkını elde ettiği dönemdir. Yasal sendikal örgütlenmenin giderek gelişip, kurumlaştığı ve belli bir kalıcılık kazandığı yıllardır.

1946 yılında sınıf esasına dayalı dernek kurma yasağı kaldırıldı. 1945 yılında ise Çalışma Bakanlığı kurulmuş, çalışma hayatıyla ilgili bir dizi yasa çıkarılmış ve kimi İLO sözleşmeleri imzalanmıştı.

Bütün bunlar; birinci olarak, işçi sınıfımızın tüm yasaklara karşın sürdürdüğü mücadelenin birikiminin yarattığı bir sonuçtur.

İkinci olarak, ikinci dünya savaşı boyunca artan yoksulluk ve sömürünün işçi sınıfında yarattığı birikimi belli ölçüde kanalize etmek için burjuvazinin vermek zorunda kaldığı ödünlerdir.

Üçüncü olarak, ikinci dünya savaşında SSCB'nin başını çektiği barış ve demokrasi güçlerinin faşizmi alt etmesinin uluslararası plandaki olumlu etkilerinin bir sonucudur.

Son olarak, 1920'den itibaren partimizin sendikal hak ve özgürlükler için savaşındaki sürekli çabalarının, sendikal harekete verdiği sürekli desteğin bir sonucudur.

Yasağın kalkması ile birlikte sosyalist partilerin kurulmasını hemen Türkiye çapında sendikaların kuruluşu izledi. Parti doğan yasal olanakları değerlendirmekten geri durmadı. Komünistler var güçleri ile yasal sendikal örgütlerin kurulmasına yardım ettiler.

Gerek siyasal planda gerek sendikal alanda partinin bu tutumu ve ortaya çıkan sonuçlar burjuvaziyi ürküttü. 1946 sonunda hem kurulan sosyalist partiler, hem de sendikalar sıkıyönetim komutanlığınca kapatıldı. Sendikalara yöneltilen suçlama, "komünistler veya müfrit komünist, mefkureli kimseler" tarafından kurulmaktı.

Partimizin sendikaların kurulmasındaki girişiminin ciddi temelleri vardı. O, işçi sınıfının bağrındaki birlik ve örgütlenme istemlerini değerlendirmiş, bu istem ve eğilimlere destek vermişti. Bu nedenle de hükümet kapatma kararı ile sonuca gitmiş olmadı.

Bu kez CHP teşkilatının güdüm ve kontrolünde sendikalar kurdurulmağa başlandı. Kurulan sendikalar ABD sendikalarının aktif yönlendirmesi altında 1952'de Türk-İş'i oluşturdular.

Sendikaların o zamanki iktidar partisinin güdümünde kurulmuş olması bu sendikaların olumlu yanlarını tümünden ortadan kaldırmadı. Çünkü, bu sendikalar her şeye rağmen işçilerin birlik ve örgütlenme istemlerine dayanmak ve işçileri saflarına çekmek için kimi sendikal işlevleri yerine getirmek durumundaydı.

Yıllar boyu sendikal haklardan yoksun kalan, ağır baskı ve sömürü altındaki işçiler için ise bunlar hiçde küçümsenecek şeyler değildi. Bu nedenle de sözkonusu sendikalar küçümsenmeyecek bir hızla büyüdü. 1954'de sendikalaşabilir durumdaki 584.229 işçiden 206 bini Türk-İş sendikalarında örgütlenmiştir.

1950-60 arasında sendikal hareket Menderes-Bayar diktatörlüğünün şiddetli baskısı altında kaldı. DP iktidarı daha iktidarının ilk yıllarında barış hareketine, partimize yönelttiği tevkifatlarla işçi sınıfına

karşı saldırısını, işçi sendika hareketi üzerindeki şiddetli baskılarla sürdürdü. Tüm bunlara karşın sendikal örgütlenme gelişti. Yasaklara karşın yüzlerce grev yapıldı. İşçilerin eylemleri sonucu, İl ve Yüksek Hakem Kurulları ile yürüyen tahkim sistemine rağmen yer yer ücret ve çalışma koşulları ile ilgili kazanımlar elde ettiler.

Yasalardaki işyeri "işçi münessillikleri" kimi zaman yararlanılabilen olanaklar haline gelebildi. Dürüst sendikacılar, işçiler mali alandaki tüm kısıtlamalara karşın fabrika kapılarında, işçi kahvelerinde elli kuruluşluk aidatları toplayarak sendikaları güçlendirdiler.

1950-60 arası sendikal hareketin deneyimi bugünkü savaşımada çok yararlı olacak niteliktedir. Bu yıllardaki gelişimleri daha detaylı incelemek, en küçük deneyimi bile değerlendirmek gerekiyor.

1950-60 arası geçen dönemde Türk-İş içinde dürüst, sınıf çıkarlarını gözeten sendikalar ve sendikacılar gittikçe daha belirgin bir kümeleşme oluşturmağa başladılar. Bu kümeleşme 1960'daki Türk-İş Kongresinde ve 1960 sonrası gelişmelerde belirleyici rol oynamıştır.

Sendikal harekette bu dönemde tüm baskılara karşın, işaret ettiğimiz gelişme ve direnç, emperyalizmin ve içinde ilk tekellerin ortaya çıktığı işbirlikçi burjuvazinin artan sömürüsüne, ağırlaşan koşullara karşın, işçilerin ücretlerini, çalışma ve yaşama koşullarını koruma ve geliştirme konusundaki yaşamsal gereksinimleri ile sıkıca bağlıydı. Bu gelişmenin dahada geniş, sıçramalı olmamasında en önemli etken sendikal hareketin, 1951-52 tevkifatı sonucu partimizin etkin destek ve yardımından yoksun kalmasıdır.

4. 1961-1973 Yılları: Bu dönemi en başta, kısıtlı da olsa, anayasa ve yasalarla garanti altına alınmış temel insan haklarının, sendikal hak ve özgürlüklerinin varlığı nitelendirmektedir. Tekelleşmenin gelişmesiyle birlikte, işçi sınıfının merkezleşmesi ve yoğunlaşması da artmıştır. Bu dönem grev ve diğer yığın hareketleri, boykot, işgal, direniş, açısından gittikçe yükselen bir grafik ve militanlaşma ile çizilenmektedir. Sosyalist fikirler bu dönemde ülkemizde ilk kez bu kadar uzun bir dönem yasal olarak yaygınlaşma olanağı buldu. TİP'in kuruluşu bu yolda önemli sonuçlar doğurdu.

Bu dönemin diğer bir olgusu ise olanaklar artarken ve yığınsal işçi hareketi gelişirken sendikal harekette ortaya çıkan ayrışmadır.

Türk-İş'in yanısıra DİSK'in kurulması, Türk-İş içinde yeni ayrışmaların oluşması, sosyal demokrat muhalefetin doğması önemli olgulardır.

Bu dönemde gözden kimi zaman kaçırılan bir diğer gelişme de, hemen DİSK'in kuruluşunu izleyerek MİSK'in (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) kurulması ile faşistlerin sendikal alanda örgütlenmeğe başlamalarıdır. Faşist ideolojinin işçi sınıfının, sendikal hareketin sıralarına sokulma çabalarıdır.

DİSK'in kuruluşunu izleyen yıllar, sendikal alanda gerek doğrudan patronlara ve gerekse sarı, uzlaşmacı sendikalara karşı en sert mücadelelerin ortaya çıktığı zaman dilimidir.

Gene bu dönem işçilerin satınalma güçlerinin görece istikrarlı olarak yükseldiği yıllar olmuştur. 12 Mart gerici askersel müdahalesi sendikal hareketteki olumlu gelişmeleride durdurmayı amaçlamıştır. Ancak bu konuda, o gün ülkedeki güçler oranı içersinde amacına ulaşamamıştır.

Bu dönemde partimizin işçi sendika hareketi üzerindeki etkileri, o dönemde ülke içersinde yeterli örgütlenmeğe sahip olmayışı nedeniyle tümüyle dolaylı biçimde ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde işçi sınıfımız sıralarında bir dizi genç önderi çıkarmıştır. Bunlar 1960'ların sonu ve 70'li yılların başında işyerlerinde sendikal örgütlerin alt ve orta kademelerinde işlev görmeğe başlamışlardır.

İşçi sınıfımızın bir anlamda ana gövdesi ile ilk büyük eylemi olan 15-16 Haziran da bu dönemde gerçekleşti.

Bir bütün halinde bu dönem sendikal harekette bu güne varan oluşumun ortaya çıktığı yıllardır. İşçi sınıfı sıralarında genç kuşak işçilerden Marksist-Leninist konumlara yaklaşan kümeler bu dönemde ortaya çıkmağa başladı. Sınıf temeline bağlı sendikal görüşler sendikal harekette bu yıllar boyunca yasal planda da yayıldı ve güçlendi.

5. 1973-1983 Yılları: Bu dönem 12 Mart ara rejiminden çıkış, yığın eylemlerinde bir yükseliş, demokratik özgürlüklerin görece genişlemesi, yığınların politize olması, sendikal harekette yığınsallaşma, sınıf çıkarlarına bağlı görüşlerin giderek yaygınlaşması ve partimizin 1973 atılımı ile nitelenir.

Partimiz 1973 atılımı ile önüne ülkede fabrikalarda örgütlenme amacı-

nı koydu. İşçi sınıfı sıralarındaki hareketlenmeyi değerlendirdi. Örgütlerini proletaryanın bağrında oluşturmağa başladı. Bu doğrultuda adımlar attı. Partimiz aynı zamanda sendikalarda örgütlenmeğe de başladı. Böylece 1951-52 tevkifatından bu yana komünist partisinin doğrudan, etkin desteğinden yoksun kalan sendikal hareket, tekrar bu desteğe kavuştu. Partimiz tüm gücüyle sendikal harekete yardım etti, destek verdi. 1973-83 döneminin ayırt edici özelliği budur.

Partimiz bu dönemde hem işyerlerinden alttan, hem de sendikalardan üstten aksiyonla sendikal harekete yardım etti. Kimileri komünist işçilerin sendikalarda yönetici konumlara gelmelerini yalnızca üstten aksiyonumuza bağladılar. Onlar bu gelişmeyi "paraşütçülük" diye nitelendirdiler. Bu, tam bir çarpıtmadır.

Sendikal alanda sınıf ve kitle sendikacılığı, sınıf çıkarlarına bağlı anlayışlar bu dönemde ciddi bir biçimde yaygınlaştı, güçlendi. DİSK 500 binlik bir güce ulaştı. Türk-İş içinde sınıf sendikacılığı, sınıf çıkarlarına bağlı akımlar, sosyal demokrat akım güçlendi. DİSK ve Türk-İş arasında, tek tek işkolu sendikaları arasında eylem birlikleri bu dönemde başladı, görece gelişti. Sendikal hareket en büyük yığın eylemlerini, dev gösterileri, genel grevleri, bölgesel grevleri, te-kellere karşı uzun süreli grevleri bu dönemde gerçekleştirdi.

Bu dönemde sendikal hareket açısından temel olumsuzluk bölünmüşlüğün aşılamayışı olmuştur.

Partimizin güncel sendikal deneyimi esas olarak bu dönemde yoğunlaştı. Partimizin sendikal politikasındaki kimi yanlış, sektör eğilimlerde bu dönemde ortaya çıktı. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

1. Sendikal hareketi DİSK, Türk-İş, bağımsız sendika ve konfederasyonlar olarak bir bütün halinde görmek ve sendikal alanda örgütlenme perspektiflerini buna göre belirlemedeki eksiklik en başta ele alınmalıdır.

2. 1973 Atılımının ilk dört yılı boyunca büyük ölçüde sendikal çalışmalar daha çok hazır potansiyelin olduğu DİSK ile sınırlı kalmıştır. Bu yanlış uygulama "sendikal birlik yalnızca DİSK'de sağlanır" türünden bir bilgi ile kimi zaman ilkesel boyutlara yükselmiştir.

3. Türk-İş tümüyle "sarı, uzlaşmacı, amerikancı, CIA güdümlü" olarak tanımlanmıştır. Bu ise Türk-İş'de çalışmanın küçümsemesine yol açmıştır. Türk-İş'teki yüzbinlerce işçi Atılım döneminin ilk yıllarında partimizin destek ve yardımından yoksun kalmıştır. Bu yaklaşımın doğal

bir diğer sonucu ise, parti çalışmasının yalnızca öncü işçi kesimleri arasında sıkışıp kalması, orta ve geri kesimlere ulaşılamaması olmuştur.

4. DİSK'in abartılması, Türk-İş'in küçümsenmesi, sendikal birlik ve sendikal eylembirliği çabalarının olabileceğinden geç başlamasına neden olmuştur. Yanısıra bu durum, sendikal birlik ve eylem birliğinin gerek sol güçlere, gerekse ilgili sendikal kesimlere kavratılmasında güçlükleri artırmıştır.

5. Bir iki işkolunda da olsa, sol sekterliğin etkileri, ana sendikada çalışmak yerine küçük sendikaların kurulması gibi suni girişimlere yol açmıştır. Bazı işkollarındaki kimi girişimler bu konudaki yanlış tutumu haklı gösteremez.

6. Yönetimlerdeki kimi dar yaklaşımlarımız zaman zaman örgütlerin gereksiz etiketlenmesine neden olmuştur.

7. Partimiz ilkesel olarak değişik politik akımlardan sendikacı ve işçilerle sendikaların yönetiminde birlikte çalışmayı öngörmüştür. Ama özellikle atılım döneminin ilk yıllarında bu konuda önemli yanlış, sekter tutumlara düşülmüştür. Kimi sendikalarda birlikte çalışmanın gereklerine uygun düşmeyen sekter, dar, yer yer dışlayıcı tutumlar söz konusu olabilmıştır.

8. Partimiz sendikalardaki çalışmasını çok yönlü yürüttü. Bir yandan işyerlerinde çalıştı, örgüt kurdu. Diğer yandan sendikaların değişik yönetici kademelerinde sendikacı, işçi kadrolar arasında çalışma yürüttü. Ancak bu çalışmalarda her zaman yeteri uyum ve dengenin düzenli bir şekilde sağlanabildiği söylenemez. Kimi zaman tavandan aksiyon abartıldı, kimi zaman da tersi oldu.

Bu yanlış ve eksikliklerle birlikte partimizin sendikal politikası, ana yönelimi ve bütünselliği ile doğru bir politikadır. Sekter "sosyalist sendikacılık" görüşüne karşı sınıf ve yığın sendikacılığı anlayışının sendikal harekete benisetlenmesinde TKP'nin, komünist sendikacıların tutum ve rolü belirleyicidir.

TKP'nin sendikal politikası ve komünistlerin özverili çabaları; sendikal birlik, sendikal eylem birliğinde, somut olarak DİSK-Türk-İş arasında eylembirliği, işkolu sendikalarında ve işyerleri arasında eylem birliğinde, 1 Mayıslarda, çeşitli direnişlerde, anti-tekel uzun süreli

grevler ve genel grevlerde, etkin sendikal eğitimlerde ve sendikal demokrasinin etkinleştirilmesinde belirleyici, sonuç alıcı olmuştur.

Partimizin sendikal politikasındaki olumlu ve olumsuz yanların iyi irdelenmesi, gelecekteki çalışmalarımızda aydınlatıcı olacaktır. Bu nedenle yoldaşlarımızın tartışmalar sırasında bu noktalar üzerinde yoğunlaşmaları gerekli olmaktadır.

Bu dönemde 12 Eylül öncesi ve sonrasındaki duruma daha yakından bakmak gerekiyor. Ancak daha önce bugün de sendikal hareketteki başlıca bölünmeyi oluşturan Türk-İş ve DİSK'e biraz daha yakından bakmak yararlı olacaktır.

Türk-İş:

Türk-İş olgusu ele alınırken gerek tüm solda gerekse partimizde, onun doğuşu ve evrimi ile ilgili bir dizi yanlış düşülmüştür.

Türk-İş'in kuruluşu, kuruluş sürecine CIA ve ABD sendikalarının müdahalesinden kalkılarak, tümüyle emperyalizmin bir girişimi ve Türk-İş' de CIA kuruluşu olarak nitelenmiştir. Bu yanlıştır.

Türk-İş'in kuruluşunda emperyalist müdahaleyi görmek, onun örgüt olarak işleyişindeki emperyalizm ve işverenlerden gelen etkileri değerlendirmek zorunludur. Ama Türk-İş yalnızca bu değildir. Onun işçi sınıfımızın birlik ve örgütlenme istem ve eğiliminden de güç aldığını, Türk-İş sendikalarının içinde birçok sağlıklı sendikacının ve dürüst sendikacının da başından beri bulunduğunu unutmamak gerekiyor.

DİSK'in kurucu sendikalarının Türk-İş'in kuruluşundan önce, kuruluşunda ve sonrasında etkin olduklarını unutmamak gerekiyor. DİSK kurucu sendikaları dışında Türk-İş içersinde sosyal demokrat yönetimli sendikaların nicel ve nitel varlığı, ağırlığını da gözden kaçırmamak gereklidir.

Türk-İş'in evriminde 1952-60, 1960-73 ve 1973'ten günümüze olan dönemleri dikkatle ayırdetmek gerekiyor.

1950-60 arasında Türk-İş olumlu ve olumsuz yanları ile bir bütün halinde sendikal hareketin potasını oluşturdu. Bu dönemde Türk-İş'in konfederasyon olarak tutumunda anti-komünizm ağır ölçülerde etkindir. Ama içinde dürüst öğeleride barındırdı ve Türk-İş sendikaları sendikal örgütlenme ve özgürlükler için mücadelenin içinde oldu.

1960-73 dönemi ise, Türk-İş yönetiminin militan anti-komünist konumlardan eyleme olduğu yıllardır. İşçilerin sendikal haklarını etkin

bir biçimde kullanımına karşı durdu. Grevlere karşı çıktı. Toplu sözleşme hakkının etkin bir biçimde kullanımını engelledi. Sendikal birlik açısından olumsuz, bölücü bir tutum izledi. Bu dönem boyunca Türk-İş yönetimi 1952'den sonra ABD sendikalarının, CIA'nın Türkiye sendikal hareketine ikinci büyük müdahalesinin aktif işbirlikçisi oldu. Bir yandan işverenlerle birlikte "Komünizmi Tel'in" mitingleri düzenlendi. Diğer yandan Türk-İş'i sendikal hareketi boylu boyunca ABD müdahalesine açtı.

Bu tutumun karşısına önce DİSK'in kurucu sendikaları çıktı. DİSK'in kuruluş yılları aynı zamanda gene Türk-İş yönetiminin tutumuna karşı sosyal demokrat muhalefetin çıktığı dönem oldu.

1973'deki 9. Türk-İş Kongresinde Türk-İş içinde sosyal demokrat muhalefet en güçlü konumlara ulaştı. Bu kongreden 1982 kongresine kadar, Türk-İş yönetimi 1960-73 dönemindeki açık anti-komünist, amerikancı sarı sendika tutumunu örttü. Rafine etti.

Türk-İş yönetimi 1963-64'lerde "Komünizmi Tel'in" mitinglerinden Paşabahçe grevinde zirvesine çıkan grev kırıcılığından, 1976 İzmir Genel Uyarı Grevini yapan bir tutuma geçti. Toplu iş sözleşmelerinde daha iyi sonuçlar elde etmeğe çalışsan, grevlerden aşırı biçimde kaçınmayan bir politika uygulamaya başladı. Türk-İş'in yaptığı grevlerin sayısı görece arttı. Bu gelişmede DİSK'in gelişimi karşısında erimemek, üye kaybetmemek için Türk-İş yönetiminin taktik manevrası önemlidir. Ama burada esas belirleyici olan DİSK'in, Türk-İş içindeki sınıf çıkarlarına bağlı sendikaların tutumları sonucu işçi sendika hareketindeki gelişmedir. Artık Türk-İş eski Türk-İş değildir. İçinde sınıf çıkarlarına bağlı güçlerin önemli ağırlığı vardır.

Türk-İş yönetimi bu tutumu ile 1976'dan sonra üye kaybını görece durdurabildi. 12 Eylül'den sonra ise Türk-İş yönetimi cunta ile uzlaştı. İşçi sınıfının sendikal hareketin çıkarlarına ihanet etti. Cuntanın işçi sınıfına ve sendikal harekete baskılarına boyun eğdi. Dahası bunlara destek oldu. DİSK'e, kapatılan ve yargılanan sendika ve sendikacılarca sahip çıkmadı. Hatta cunta ile birlikte onları suçladı. Türk-İş'e bağlı sendikaları bile cuntaya uhbar etti. DİSK yöneticileri teröristlikle suçladı. Asgari mesleksel dayanışmadan bile uzak durdu.

Türk-İş yönetimi bununlada kalmadı. Cuntanın işçi, halk düşmanı anayasasını resmen destekledi. İşçileri oy vermeğe, desteklemeğe çağırdı. 274-275 sayılı sendikal yasaları değiştiren yeni gerici, faşist tip pasalara karşı sessiz kaldı. Kimi sözde eleştirilerle durumu geçiştirmeğe çalıştı.

Bu politika Türk-İş içinde gerici-faşist karması, cunta yanlısı ögelelerin daha da güçlenmesinin maddi ortamını geliştirdi. 1982 Kongresinde Türk-İş yönetimi iyice AP-MHP-Cunta yanlılarının güdümüne girdi. İlerici, sosyal demokrat sendikaların yönetimindeki ağırlığı önemli ölçüde azaldı.

Burada önemli olan, uzlaşmacı, işbirlikçi Türk-İş yönetimi ile onun yüzbinlerce üyesini ve onların bağrındaki ilerici potansiyel gücü birbirinden ayırmaktır.

DİSK :

DİSK olgusunda onun kuruluşunun ve bugüne kadarki savaşımının işçi sınıfımıza, sendikal harekete katkıları belirleyici önemdedir.

DİSK etkin, savaşkan bir toplu sözleşme politikası izledi. Üyesi işçilerin satınalma gücünü, ücretlerini korudu ve geliştirdi. Çalışma koşullarını sürekli iyileştirdi. DİSK'in bu mücadelesinin ürünleri yalnızca üyeleri ile sınırlı kalmadı. Onun mücadelesinin toplu sözleşmelerin düzeyini yükseltmesi Türk-İş ve diğer sendikalara üye işçilerin de ücretlerini, satınalma güçlerini ve çalışma koşullarını olumlu yönde etkiledi.

DİSK'in savaşımı ile işçiler demokratik sendikal haklarını etkin bir biçimde kullanmanın sonuç alıcılığını, somut göstergeleri ile gördüler. Bu tüm işçilerin haklarını bilince çıkarmalarına ve savaşkanlıklarının yükselmesine katkıda bulundu. "Hak verilmez alınır" belgisi işçilerin bilincine kazandı.

DİSK'in aktif, savaşkan, yığın eylemlerine dayanan mücadelesi proletaryanın politik bilincinin ve deneyiminin yükselmesinde de önemli katkılar sağladı. Onun eylemleri yüzlerce işçi için sınıf mücadelesinin okulu oldu.

Sendikal harekette sınıf çıkarlarına bağlı görüşler DİSK'le somutlandı. İşçi sınıfının, sendikal hareketin sıralarında yayıldı.

1967 bir yandan bu olumlu gelişmelerin başlangıcıdır. Bir yandan da Türk-İş tepe yönetiminin tutumu sonucu DİSK kurucularının yeni bir kuruluşa gitmeleri sendikal harekette günümüze uzanan bölünmenin başlangıcıdır.

Sendikal hareketin ileri, bilinçli kesimlerinin esas olarak DİSK'te toplanıp, sendikalı işçilerin DİSK üyelerine göre orta ve geri kesimlerinin Türk-İş ve diğer sendikalarda kalmasının kimi olumsuz sonuçları da olmuştur. Bu ileri işçiler DİSK ile aktif savaşıma girerken, Türk-İş ve diğer sendikalarda örgütlü daha kalabalık işçi yığını çoğunlukla pasif kalıyordu. Sendikalı işçilerin çoğunluğunu oluşturan orta ve geri vğeler öncü kesimin doğrudan yardımından yeterince yararlanamıyordu.

İşçi sınıfının öncü kesiminin sendikal örgütlenmede ana yığından ayrı oluşu, işçi sınıfının geniş yığınının bilinçlenmesinin düzeyinin birlikte olunan koşullardan geride kalmasına yol açıyordu.

Tekellerin saldırıları ve faşist tırmanış karşısında sendikal hareketin bölünmüşlüğü, işçi sınıfının karşı koymasının zayıf lamsanıda belirleyici önemde etkili olmuştur. Bu durum tüm demokrasi güçlerinin de işçi sınıfı etrafında toparlanmasını zorlaştırdı.

Bütün bu olumsuzluklar etkin bir eylem birliği ve sendikal birlik politikası ile aşılabilirdi. Bunun önündeki başlıca engeli Türk-İş yönetiminin olumsuz tutumu oluşturmuştur. Türk-İş daha DİSK'in kuruluşundan itibaren onu yok sayma tutumunu izlemiştir. DİSK'in resmi platformlara katılmasına ve üyesi işçilerin çıkarlarını temsil etmesine karşı çıkmıştır. Uluslararası platformlarda aynı tutumu izlemiş, DİSK'in çağrıldığı, yada bulunduğu toplantılara katılmamıştır.

Bu tutumunu belirleyen ise onun anti-komünist konulardan sürdürdüğü bölücü tavidir. Türk-İş yönetimi DİSK'i sürekli komünistlikle suçlamış ve "komünistlerle biraraya gelemeyiz" demiştir. 1973'lerden sonra ise daha ince bir politika uyguladı.

1977'de DİSK'in faşizme karşı eylem birliği çağrısını, "hem faşizme, hem komünizme karşı olursak ve DİSK komünizme de karşı olduğunu söylerse eylem birliği yaparız" diyerek geri çevirdi. Pratik adım atmadı. İki büyük konfederasyonun eylem birliği ile sendikalı işçilerin yüzde 90'nın birlik yolunda adım atmasını engelledi.

Buna karşılık 1975'ten özellikle 1977'lerden itibaren DİSK'in ve DİSK sendikalarının sendikal eylem birliği politikası bu noktada olumlu bir başlangıç olmuştur. Ancak, "sendikal birlik yalnız DİSK'le olur" yada "sarı Türk-İş'le eylem birliği olmaz" türünden kimi sektör görüşleri eylem birliği ve sendikal birlik tutumunun yetersiz kalmasına yol açmıştır. Burada başlangıçta partimizde, diğer sol güçlerinde kimi sektör yandaşlarının yarattığı psikolojik engeller de söz konusudur. Ama asıl engelleyici tutum 6. DİSK Kongresinden sonra DİSK yönetimine ege-men olan dar rekabetçi anlayış ve içi kof "DİSK"çilik olmuştur. Bu tutum ancak 1980 Şubat Ören ve 1980 Haziran 7. DİSK Kongre toplantılarında görece düzelme eğilimi göstermiştir. Ama geç kalınmıştır.

Bununla birlikte metal, cam, banka-büro işkollarında gelişen sendikal eylem birlikleri olumlu sonuçlar doğurmuştur.

12 EYLÜL ÖNCESİNDE SENDİKAL HAREKETİN DURUMU

Türkiye sendikal hareketi 12 Eylül öncesinde nicel olarak küçümsenmeyecek bir düzeye ulaşmıştı. 5 milyonluk proletaryanın 1.5 milyonu sendikalarda örgütlenmişti.

Bu sendikal örgütlenmenin niteliksel olarak olumlu yanlarını şöyle sıralayabiliriz: Birinci olarak, sendikalar esas olarak kamu ve özel sektördeki sanayi işçilerini bünyelerinde toplamışlardı. Türkiye sanayinin hemen tüm büyük ve stratejik işyerleri sendikalarda örgütlüydü.

İkinci olarak, sendikalar hem başlıca yeni, modern sanayi dallarındaki büyük özel işletmeleri, hem de geleneksel olarak Türkiye sanayinin çekirdeğini oluşturan, ağır sanayin ana dallarını bağrında toplayan tüm Kamu İktisadi Teşekküllerindeki işçileri kapsıyordu.

Dolayısıyla sendikalar, Türkiye sanayi proletaryasının özel sektördeki en genç ve savaşkan, devlet sektöründeki en eski ve işçi olarak en deneyli ve bir bütün halinde de proletaryanın ülkedeki en modern teknoloji ve üretim yöntemleri ile tanışmış, içiçe olan kesimlerini içermektedirler.

Üçüncü olarak, sendika sayısının çokluğuna karşın sendikal işçilerin büyük çoğunluğu iki ana konfederasyonda, DİSK ve Türk-İş'te toplanmıştı. Sendikaların örgütsel iskeleti hem başlıca büyük illeri, hemde hemen tüm ülkeyi etkileyecek yaygınlıktaydı.

Dördüncü olarak, sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı sendikal işçilerin henüz çoğunluğunu kapsamıyordu ama Türkiye sendikal hareketinin gelişiminde sürükleyici, belirleyici kesimce de benimsenmişti. Yanısıra değişik eğilimlerde ilerici sendikal anlayışlar, özellikle Türk-İş saflarında, alt ve üst yönetim kademelerinde de küçümsenmeyecek bir etkinliğe sahipti.

Bir bütün halinde ele alındığında, sendikal harekette sınıf çıkarlarını gözeten anlayışlar giderek ana belirleyici güç olmağa doğru geliyordu.

Beşinci olarak, 1980'ne kadar süren sendikal mücadele ve örgütlenme, sendikal tüm işçilerin sosyal aktifliğinde, deneyimde önemli bir gelişme sağlamıştı. Türkiye işçi sınıfı özellikle son 20 yılda iş

yavaşlatmasından boykota, greve, işgale, genel greve, sokak gösterilerine kadar sınıf mücadelesinin değişik yöntemlerini en geniş biçimlerde kullanmıştı. Sendikal harekette, işyerlerinde önemli sayıda öncü işçi, deneyli sendikal kadrolar ortaya çıktı. 1.5 milyon işçi sendikal yaşamla tanışmış, en az birkaç dönemi toplu iş sözleşmeleriyle geçmişti. Sendikal demokrasi giderek yaygınlaşıyordu.

12 Eylül öncesinde sendikal hareketin başlıca zayıflıklarını ise şöyle sıralayabiliriz:

- 1.5 milyon sendikaliya karşın 1 milyonu aşkın tarım proletaryası büyük ölçüde örgütsüz durumdadır. Ayrıca orta ve küçük işyerlerinde çalışan 2.5 milyon işçinin sendikal planda örgütsüz oluşu, 1.5 milyon memurun sendikal haklarının hiç olmayışı,
- İşçi sınıfının sendikal birliğinin sağlanamamış oluşu ve gerek örgütsel planda ve gerekse sendikal anlayış açısından da önemli bölünme ve ayrılıkların varlığı, DİSK ve Türk-İş arasında gerekli diyalogun kurulamamış işkolu sendikaları arasında aylam birliğinin sınırlı, tabandan işyerleri arasında eylem birliğinin ise belli büyük sanayi merkezlerinin kimi işkolaları ve bölgeleri içinde sıkışıp kalmış olması,
- Sayıca en büyük konfederasyon olarak Türk-İş tepe yönetiminin büyük çoğunlukca gerici-faşist karması sarı sendikacılarca tutulmuş olması, Türk-İş üzerinde ABD sendikalarının ve yan örgütlerinin ağırlıklı etkisi, buna karşın Türk-İş içinde ilerici sendikaların, sendikacı ve işçilerin yeri ölçüde örgütlü ve güçlü olmayışı,
- İç sorunlar nedeniyle, özellikle 1980'lere varan son iki yılda DİSK'in yer yer zayıf düşmesi, Türk-İş'i diyalog ve eylem birliğine çekmek için yeterli aktiflikle davranamaması,
- Sendikal harekette 1948'lerden, Türk-İş'in kuruluşundan gelen güdümlü sendikacılığın izlerinin derinliği; sarı, işbirlikçi sendikacıların, burjuva ajanlarının sendikal harekette küçümsenmeyecek ciddi konumlara sahi olması,
- Faşist hareketin Türk-İş içinde, bağımsız sendikalarda ve MİSK'de azım sanmayacak bir güç olarak varlığı,
- Sendikaların çoğunluğunda sendikal demokrasinin yokluğu, zayıflığı kimi ilerici sendikalarda ise sert merkezîyetçilik nedeniyle sendikal demokrasinin yeterince güçlenememesi, kurumlaşamaması,
- Sendikal örgütlenmenin gücünün ve kalıcılığının temeli olan bölge ve özellikle işyeri sendika örgütlenmelerinin, genellikle yeterince güçlü

olmayışı. Bir çok sendikada ise gerçek bölge ve işyeri örgütlenmelerinden söz edilemez durumda oluşu,

- Türkiye proletaryasının çekirdeğini oluşturan kamu ve özel sektördeki büyük işyerlerinin, ağır sanayin, kısaca sanayi proletaryasının DİSK ve Türk-İş arasında parçalanmış olması. Yanısıra bunların esas olarak Türk-İş'de ve çoğunlukla sarı sendikalarda örgütlü oluşu. Kimi önemli stratejik işyerlerinin faşist sendikaların kontrolünde olması,

- Sendikalı işçilerin boykot, direniş, işgal, grev, genel grev vb. savaş biçimlerini tek tek kullanmış olmakla birlikte bunların bileşik, etkin, yaygın ve sistemli, eş zamanlı kullanımındaki yetersizlik. Sendikalı işçilerin önemli bir çoğunluğunu barındıran Türk-İş'in üyelerini bu mücadele biçimlerinden, normal yasal grevden bile uzak tutmağa çalışması.

Türkiye sendikal hareketinin zayıf yanlarından biri yukarıda değindiğimiz gibi tarım proletaryasının genellikle sendikasız oluşudur. Ancak sendikal hareket bu zayıflığına karşın, iki yönden Türkiye'de devrimin başarıya ulaşmasının temel koşulu olan işçi-köylü bağlaşıklığında önemli fiili ve potansiyel olanaklara sahiptir.

Birinci olarak, bir bütün halinde Türkiye proletaryası henüz kırsal alanla çok çeşitli bağlar içersindedir. Toprakla bağı tümüyle kopmuş değildir. İkinci kuşak işçilerin sayısı, eğilim olarak, önemli ölçüde artmakla birlikte sözünü ettiğimiz durum sürmektedir. Doğaldır ki bu durum, sendikalı işçiler için de geçerlidir. Dahası bir dizi önemli işkolunda -yol, maden, yapı, demiryolu, belediye, vb- sendikalı işçilerin dağılımı ve çalışma alanları onları kırsal alanla, köylülükle sürekli bir ilişki içinde tutmaktadır.

İkinci olarak, özellikle Anadolu'da son on yıllarda kurulan Seydişehir, İsdemir gibi sanayi adacıklarındaki işçilerin köylülükle organik bağları sürmektedir. Yanısıra tarım işçileri arasında sendikalaşma oranı düşüktür. Ama gerek Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı işletmelerdeki işçiler, gerek Devlet Üretim Çiftliklerinde ve gerekse Orman İşletmelerindeki işçiler önemli ölçüde sendikalıdırlar. Bu anlamda sözü edilen bu işçiler tarım proletaryasının yerleşik ve deneyli çekirdeğini oluşturmaktadırlar. Onlara bir yandan tarım proletaryasının geniş sendikasız yığınının sendikalaşması için ciddi bir köprü başı oluşturuyorlar. Öte yandan özellikle yoksul küçük ve orta köylülükle süregelen bir biçimde iç-

içe oluşları, işçi-köylü bağlaşıklığı açısından da yaşamsal önemde bir potansiyel gücü oluşturmalarını olanaklı kılmaktadır.

Sonuç olarak bir bütün halinde Türkiye sendikal hareketi özellikle tarım işçilerinin sendikalı kesimi işçi-köylü bağlaşıklığı açısından daha büyük bir özenle ele alınmak durumundadır. Partimiz ve sendikal alandaki komünist aktivistler bu noktada da dikkatlerini yoğunlaştırmalıdır.

Bütün bu nicel ve nitel durumu, güçlü ve zayıf yanları ile 12 Eylül öncesinde Türkiye sendikal hareketi, işçi sınıfımızın ulusal çapta sosyopolitik etkinliğinin başlıca araçlarından ve alanlarından birini oluşturmaktaydı.

12 Eylül Öncesinde Sendikal Harekete Karşı İşbirlikçi Oligarşinin Tutumu

12 Eylül öncesinde işbirlikçi oligarşinin sendikal harekete karşı tutumunu, 1978'lerle birlikte ekonominin içine yuvarlandığı derin bunalım belirliyordu. Yerli ve yabancı tekeller sömürüyü dolaylı-dolaysız tüm yollardan yoğunlaştırmak zorundaydılar.

Sendikal hareketin ulaştığı nicel ve nitel düzey dikkate alındığında sendikalar olası bir devrimci yükselişte Türkiye proletaryasının etkinliğinin süratle yükselmesinde ciddi bir potansiyel güç oluşturuyorlardı.

1980'lere gelindiğinde sınıfsal planda uyanış ve bilinçlenme proletaryanın geniş kesimlerini, özellikle sendikalı işçilerin çoğunluğunu, farklı düzeylerde de olsa, etkiliyordu. DİSK'in yanısıra Türk-İş sıralarında, bağımsız sendikalarda sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı, ilerici anlayışlar yaygınlaşıyor, itkinlik kazanılıyordu.

Sendikal savaşımında görülen bu gelişmeler doğrudan doğruya ekonomik mücadelede daha etkin sonuçlar alınmasını sağlıyordu. DİSK'in, diğer ilerici, dürüst sendikacıların yönetimindeki sendikaların uzun çetin savaşım-ları sonucu toplu iş sözleşmelerinde, işçilerin ekonomik sosyal haklarında ve çalışma koşullarında önemli kazanımlar elde ediliyordu. Bu sonuçlar bir bütün halinde diğer sendikaların -sarı, uzlaşmacı vb- üyelerinde kazanımlarının artmasında belirleyici etmen oluyordu. Tekellerin sömürüyü sınırsız arttırmalarının önünde ciddi bir engel oluşturuyordu.

1946'lardan bu yana süren, kesintisiz denebilecek, yasal sendikal yaşam

işçi sınıfı sıralarında oldukça köklü sonuçlar yaratmıştı. Hemen tüm sendikalar önemli ölçüde kurumlaşmışlardı. Özellikle 1963'ten sonraki toplu sözleşmeli, grevli sendikal dönemde işçi sınıfı sendikalar aracılığı ile de ekonomik, sosyal ve politik yaşamda etkinliğini artırmıştı. İşçilerin ekonomik-sosyal kazanımları hızla yol almıştı. Bu durum sendikasıız işçi yığnında da sendikalaşma eğilimini güçlendiriyordu.

Tüm bu nedenlerle, tekellerin sendikal harekete saldırılarının sivri ucu DİSK'e, ilerici sendikalara yönelmekle birlikte, tekeller işçi sınıfının sendikal örgütlenme ve mücadelesini kırmak, iyice güçten düşürmek ve sendikaları tümüyle etkisizleştirerek güdümlerine almak amacına yöneliyordu.

Tekeller saldırılarının boyutlarını, onalıkları ölçüsünde, işçi sınıfını sendikal alanda örgütsüzleştirmeğe doğru tırmandırmayı da amaçları içine almışlardı.

12 EYLÜL KOŞULLARINDA CUNTANIN TUTUMU ve SENDİKAL HAREKETİN DURUMU

Cunta erki ele geçirdikten sonra tüm toplumsal hayatı gelecekteki otoriter rejim için hazırlamaya girişti. Doğladırki bu, yeni yapılanmadaki en temel alanlardan biri sendikal hareketti. Tekelci burjuvazinin sınıf ve kitle sendikacılığını yoketme girişimi gerek 15-16 Haziran 1970'de, gerekse 1971 askeri ara rejiminde başarıya ulaşamamıştı. Şimdi yıllardır özlemini çektikleri tüm radikal değişiklikleri yapmak istiyorlardı. Bu değişiklik için nesnel koşullar tekelci burjuvaziden yanaydı. Sendikal hareketin bölünmüşlüğünden de yararlandılar.

Yerli yabancı tekeller ve cunta 12 Eylül darbesi ile birlikte saldırılarını en başta işçi sınıfına yönelttiler. Tüm sendikal çalışmalar yasaklandı. Sendikal hak ve özgürlükler askıya alındı.

Cunta örgütsel planda tüm sendikaları hedef aldı:

a) Saldırısının sivri ucu DİSK'e çevrildi. DİSK ve bağlı sendikalar kapatıldı. Yöneticileri ve yüzlerce militanı tutuklandı. Binlerce önde gelen DİSK üyesi işten atıldılar. Böylece cunta ve tekeller DİSK'i örgüt olarak yoketmeyi amaçladılar.

Yarım milyon DİSK üyesi, iki bin DİSK militanının gözaltına alınması, tutuklanması, yargılanması ile iddianamede DİSK davasının kapsamının her an genişletilebileceği şantajıyla ve sürekli işten atılma tehdidiyle karşı karşıya getirildiler.

Tüm bunlardan sonra öncü kadrofarından arındırılmış DİSK üye kitlesinin cuntanın güdümündeki sendikalara aktarılması amaçlandı.

b) Buna karşın faşist MİSK'in yalnız yöneticileri gözaltına alındılar. Ancak daha sonra yöneticileri serbest bırakılarak örgütsel iskeletinin ayakta durması sağlandı. İşyerlerindeki faşist MİSK'li kadrolara dokunulmadı. Bağımsız ve Türk-İş'e bağlı faşistlerin yönetimindeki sendikalara ise hiç bir şey yapılmadı. Hatta kimi çalışmalarında kolaylık sağlandı. Cunta ve tekeller bu yolla, hem DİSK'e hemde Türk-İş'teki ilerici işçilere, kadrolara karşı faşist sendikayı rezerv güç olarak korudu. Güdümünde oluşturmayı planladığı sendikalara yıpranmamış ola-

rak MİSK'in yetiştirilmiş kadro ve üyelerini aktarmayı hedefledi.

c) Cuntanın Türk-İş'e karşı politikası iki yönlü oldu. Bir yandan Türk-İş yönetiminin cuntayı desteklemesinin karşılığında açık kalmasına izin verildi. İleriye doğru tek konfederasyon olma garantisi verildi. Ama diğer yandan her türlü faaliyeti ya yasaklandı, yada hiç verilmeyen izinlere bağlandı. Cunta Türk-İş içinde sarı, gerici-faşist karması sendikaları gözetti. Sosyal demokrat, ilerici sendikalara ise saldırdı, onları hırpaladı, zayıf düşürdü. Türk-İş'e bir bütün halinde işçilerin çıkarlarına aykırı olarak tekellerle ve cunta hükümetiyle uzlaşma politikası uygulattı.

Türk-İş yönetimi cunta ile uzlaştı. Hem cuntayı destekleyen, hem açık, hemde işçilerin yararına iş yapmayan bir durumda oldu. Bu durum Türk-İş'i de yıprattı.

Böylece cunta, Türk-İş'i fiilen devlet güdümlü tek sendika haline getirmeye hazırlarken, hırpalanmış, işçiler üzerinde saygınlığı olmayan bir örgütü tek işçi konfederasyonu haline getirmiş olacaktı.

Cunta neden böyle bir yol izledi ? Çünkü, hangi biçimde olursa olsun işçilerin birleştiği bir örgüt tekeller için potansiyel tehlike oluşturmaktadır.

d) Cunta üç yıl boyunca sendikasız işçileride örgütsüzlüğe mahkum etti. Sendikalara üyeliği yasakladı. Böylece 3.5 milyon sendikasız işçinin örgütlenmesini engelledi. İşçiler üç yıl boyunca vahşice sömürüye açık durumda bırakıldılar. Bu tutum, sendikal örgütlenmenin nicel gelişimini önce durdurup sonra geriletebilmek için cuntanın ve tekellerin izlediği taktiklerden biriydi.

Cuntanın ve işbirlikçi oligarşinin bu saldırılarına karşı sendikalar, işçiler direndiler. DİSK'li işçiler olanaklı her alanda ve düzeyde örgütlülüklerini korumağa çalıştılar. Eski yasal işyeri temsilcilerinin çalışabilirliğini korumaktan, illegal, yarı-legal işyeri sendika komitelerine kadar değişik yol ve yöntemlerle DİSK'li işçiler işyerlerinde örgütlülüklerini korumağa çalıştılar. Haklarını, çıkarlarını savunmak için kapalı sendikalarının kayyumlarını zorlamaktan, açık sendikalara başvurmağa, üye olmağa kadar yasal olanakları kullanmağa çalıştılar, kullandılar. Türk-İş'li sınıf kardeşleri ile ilişkilerini geliştirme çabalarından geri durmadılar.

Türk-İş içinde işçiler cuntanın, tekellerin maşası olanlara karşı sendikalarını korumağa, tüm yasaklara karşı sendikalarını işlevli kılmağa çalıştılar. Türk-İş yönetiminin cunta ile uzlaşma politikasına karşı çıktılar. Türk-İş içindeki dürüst sendikacılarda aynı yolu izlediler. Onlar DİSK'e, DİSK'li sınıf kardeşlerine yardımcı olmağa çalıştılar.

Tüm bu çabalar yeterli sonucu vermedi. İşçi sendika hareketi 12 Eylül öncesine oranla ağır ölçülerde zayıflatıldı, güçten düşürüldü. Tüm demokrasi güçlerine ağır darbeler geldi. Devlet terörünün baskısı altında kaldılar.

Bu ortamda cunta önce halk düşmanı anayasasını hazırladı. İşçi sınıfının sendikal olarak bölünmüşlüğünden ve ilerici güçlerin kendi aralarında eylem birliği oluşturamamalarından yararlanan cunta, anayasasını büyük bir direnişle karşılaşmadan, silah zoruyla kabul ettirdi. Cuntanın gelecekteki rejiminin temel yapısı bu anayasaya geçirildi. Uzun yıllar zorlu savaşlarla kazanılan sendikal hak ve özgürlükler bu anayasa ile ortadan kaldırıldı. Sendikaların siyaset yapması yasaklandı. İşyerlerinde sendikal çalışma ortadan kaldırıldı. Sendikalar idari ve mali olarak devlet denetimine alındı. Toplu sözleşme hakkı büyük oranda kısıtlandı. Grev hakkı büyük oranda yok edilirken, lokavt anayasal hak haline getirildi. Memurların sendikalaşma hakkı, kapsamı daha da genişletilerek, anayasa ile yeniden yasaklandı.

Cuntanın önündeki engelleri böylesine kolay aşması, özellikle de çok büyük bir direnişle karşılaşmadan zor savaşlarla elde edilmiş sendikal hakları yokedivermesi, onu çıkardığı yeni sendikalar ve iş yasalarında daha da saldırgan yaptı.

Anayasasında getirdiği devlet güdümlü sendikal yapıyı, yeni sendikal yasalarla daha da ağırlaştırdı. Yeni yasayla mahkemeler sonuçlanmadan DİSK ve bağlı sendikaları fiilen yokedildi. İşçilerin sarı sendikalar dışında (birkaç işkolu hariç) örgütlenmeleri imkansız hale getirildi. Türk-İş'in dışında ilerici bir konfederasyon kurmak fiilen yasaklandı. Üye aidatları sınırlandırılarak sendikalar mali olarak zayıflatıldı. İşkolu sözleşmeleri kaldırıldı, işyeri sözleşmelerinin kapsamı daraltıldı. Grev uygulaması çok zor koşullara bağlandı. Siyaset yasağı genişletildi ve sendikalara yönetici olmak güçleştirildi. Sen-

dikalara üye olmamaya özendirici önlemler getirildi Şube genel kurulları da dahil sendikalar devlet denetimine sokuldu.

Özetle, cunta anayasa ve sendikalar yasasıyla Türkiye sendikal hareketini devlet denetiminde faşist tip sendikalara dönüştürecek tüm yasal önlemleri aldı. Bu önlemlerle cunta sendikal hareketin yalnız bugünü değil geleceğini de denetim altına alıyordu.

Şimdi ise cunta Türk-İş'de ^{ve tüm sendikal harekette} kendisine karşı çıkabilecek en son direniş noktalarını da kırıp, yasal zorunluluk çerçevesinde yapılacak kongrede ve sonrasında Türk-İş'i güdümüne daha köklü bir biçimde alıp faşistleştirmeğe çalışıyor.

Ancak, cunta ve tekeller tüm hesaplarına, üç yıllık uygulamalarına karşın bugün Türkiye işçi sınıfının sendikal alandaki örgütsel kazanımlarını, birikimini tümünden yokedemediler. Bunu belirleyen ise 12 Eylül devirmesiyle yediği tüm darbelere, kayıplara ve zayıflamasına karşın Türkiye işçi sınıfının ve sendikal hareketinin gücüdür.

Derinleşen ekonomik bunalım koşullarında, tekellerin ve cuntanın yasaları uygulama doğrultusu, mantığı gereği sömürünün daha da yoğunlaştırılması yönünde olacaktır.

Buna karşın işçi sınıfı tüm olanakları, ne kadar kısıtlanırsa kısıtlan-sın, sendikal alanda elde kalan yasal olanakları, haklarını savunmak için kullanmak durumundadır.

Batı Avrupa'daki Türkiye Sendikal Hareketiyle Dayanışma Eylemi

12 Eylül darbesinden sonra cunta tarafından ele geçirelemeden ve yurt dışına çıkabilen dürüst, sınıfına bağlı ve savaşkan sendikacılar DİSK ve Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışmayı güçlendirmek için tüm olanaklarıyla çalıştılar.

Partimizin de elinden gelen tüm desteği verdiği bu çabalar sonucu dünyadaki sendikal merkezler harekete geçirildi. Başta DSP olmak üzere ASK, UHSK ve DİK'in Türkiye sendikal hareketiyle dayanışma göstermesi sağlandı. Cuntanın başta DİSK ve idamla yargılanan yöneticileri olmak üzere bağımsız sendikalar ve Türk-İş'e yönelik saldırıları karşısında etkin bir dayanışma hareketi yaratıldı.

Hiç kuşkusuzki 12 Eylül öncesi DİSK içindeki olumsuzlukların yurt dışındaki dayanışma hareketine yansması Türkiye sendikal hareketiyle dayanışmanın boyutlarında engelleyici faktör olmuştur. Önümüzdeki dönem devlet denetiminde güdümlü sendikaları yaratmaya çalışan faşist cuntaya karşı

ülke dışındaki sendikacıların birliğini sağlamak ve birleşik güçlü bir dayanışma hareketi yaratmak önümüzde görev olarak duruyor. Bu görevi başardığımız oranda cuntanın zindanlarında yargılanan ve işkenceyi göze alarak cuntaya karşı illegal ve zor koşullarda savaşım yürüten sendikalara ve işçi sınıfına karşı görevimizi başarmış olacağız.

SENDİKAL HAK ve ÖZGÜRLÜKLERİN KAZANILMASI

TKP, 1981 Ağustosundaki MK Plenumunda, "Bu durum, askeri diktatörlük koşullarında faşizm tehlikesinin kalkmadığını gösteriyor" diyerek, demokrasiden yana güçleri kendi aralarında birleşerek cuntaya karşı aktif savaşıma çağırıyordu. Cuntanın erki almasından sonraki süreçte, demokrasi güçleri bu eylem birliğini yaratmadılar. Bundan yararlanan cunta adım adım faşizme kaydı. Artık bugün cunta faşist bir rejimi kurumlaştırıyor. Bugün erkteki faşizme karşı savaşımın zaferi, işçi sınıfının birliği, barış ve demokrasi güçlerinin ortak cephesinden geçiyor.

İşçi sınıfının birliğinin sağlanmasında süratle yol alınacak alanların başında sendikalar gelir. İşçi sınıfının sendikal birliğinin sağlanması, onun çok yönlü birliğinin sağlanmasında ciddi bir temel oluşturur. Olanakları, kolaylıkları artırır. Elbetteki, her işkolunda ve ulusal çapta sendikal birliğin sağlanmasında olanaklı olan en büyük sendikalar her zaman en elverişli biçimi, potayı oluştururlar. "Küçük olsun, sınıf sendikası olsun nasılsa büyür" mantığı yanlıştır. Esas örgütlenmesi gereken ana yığını burjuvaziye, gericiliğe terketmekten başka bir sonuç vermez. Amaç proletaryanın çoğunluğunun çıkarlarını savunmağa yardım etmektir ve bu süreçte onları devrimci amaçlardan yana kazanmaktır. Komünistler her zaman küçük dükkancılığa karşı, büyük sendikal yapıları desteklerler. Bunlar içinde çalışmayı başa alırlar. Proletaryanın sendikal birliği ancak bu yolla sağlanabilir.

Ülkemiz işçi sınıfının birliği önünde bir dizi olumlu ve olumsuz nesnel ve öznel etmen duruyor:

- Uluslararası düzeyde başını ABD emperyalizminin çektiği savaş yanlısı güçlerce yaratılan gerginlik ortamı ve bunun zaten bölünmüş olan uluslararası sendikal hareket üstündeki olumsuz etkileri,
- Kapitalizmin içine düştüğü derin bunalımın yükünü tüm kapitalist dünyada işçi ve emekçilere yüklemek için çok uluslu tekeller ve hükümetlerin baskıyı daha da arttırmaları,
- Dünyadaki kimi ulusal sendikal merkezlerin yönetimlerinin doğrudan doğruya CIA ve çok uluslu tekellerin denetiminde oluşu,

- Reformizmin büyük ölçüde kapitalist ülkeler sendikal hareketini denetlemesi, olumsuz etmenler olarak önümüzde duruyor.

Bu olumsuz etmenlerin yanısıra; dünyadaki 260 milyon işçiyi bağrında toplayan DSF ve birçok ilerici sendikal birliklerin varlığı, bunların barış ve yumuşama için yürüttükleri savaşım ve dünyadaki tekellere karşı savaşım yürüten sınıf sendikalarına verdikleri maddi ve manevi destek, herşeye rağmen UHSK ve ASK'ın zaman zaman Türkiye işçi sınıfına verdiği destek Türkiye sendikal hareketine güç kazandırmaktadır.

Ulusal düzeyde ise, faşizm koşullarında sınıf savaşımının legal olanaklarının daralması, sendikal hareketin bölünmüşlüğüünün faşist cuntaya sağladığı avantaj ve sol güçlerin dağılıklarının yanında birlik için geniş olanaklar da vardır. Bugün çok geniş işçi yığınları kendi deneyimleriyle cuntanın halk düşmanı yüzünü tanıyorlar. Cuntanın ekonomik bunalımı çözmede uğradığı başarısızlık ve bunun geniş emekçi yığınlarına getirdiği yıkım bu sonuçlara direnme olasılığı karşısında cuntanın işçi ve emekçiler üstünde artan baskıları, cuntanın en işbirlikçi tekellerin kuklası olması ve bu kesimlerin ekonomik-politik çözümsüzlüğü, cuntanın sınıfsal tabanını iyice daralması. İşte tüm bunlar Türkiye işçi sınıfı ve emekçi kesimlerin önünde birlik için önemli olanaklar açıyor. Bugün çıkar yol bu olanakların ana halkasını yakalama ve adım adım cuntaya karşı savaş içinde işçi sınıfının sendikal birliğini kurmaktır.

Komünistlere Düşen Görev

Faşizm koşullarında savaş yürüten işçi sınıfının kimi ülkelerdeki deneyiminin ana hatlarının incelenmesi, ülkemizdeki savaşıma ışık tutacaktır.

Bulgaristan'da 19 Mayıs 1934 yılında faşist diktatörlük erki ele geçirilince bugün bizim ülkemize çok benzeyen devlet denetiminde faşist sendikalar kurmaya başladı. (BİB) Bulgaristan'da devrimci sendikacılığın temsilcisi BİSB, yönetimdeki sektör unsurların etkisiyle, yeni yapılanma karşısında gerekli politik esnekliği gösteremedi ve BİSB'i illegal olarak sürdürme kararı alırken, BİB'e üye olmayı ve BİB içinde çalışmayı boykot etti. Bunun sonucu olarak da sektör ve dar bir örgütlülük içinde kaldı, geniş işçi yığınlarına ulaşamadı. Bu duruma önce 1935 yılının Ocak ayında Profintern müdahale etti ve BİSB'ye gönderdiği mektupta şunları söyledi: "Bizim görevimiz işçilerin çıkarlarının savunulması ve sendika

demokrasi için bu birlikler içinde tüm olanakları, hükümetin tüm vaadlerini, vb. kullanarak, faşist yönetime karşı birlik cephesi temeli üzerinde faşist sendikalar içindeki tüm anti-faşistleri biraraya getirmektir." Daha sonra Komintern'in 7. Kongresinde alınan kararlar ve bu kararlar ışığında komünist hareketteki bekler görüşlerin eleştirilerek düzeltilmesi, Bulgaristan işçi hareketinde de etkisini gösterdi. BKP MK'si 1936 Aralık ayında yaptığı toplantıda MK'ne bağlı yeni bir sendikalar komitesi kurdu ve BİSB'nin varlığına son vererek tüm çalışmaların faşist sendikalar (BİB) içinde yürütülmesi kararı aldı.

Şili'de 1973 faşist darbesinden hemen sonra, Şili emekçileri tümüyle bağrında toplayan tek sendikal merkez CUT (Şili Emekçileri Merkez Birliği) kapatıldı. CUT'a bağlı sendikaların yönetimindeki Halk Birliği adayları cunta tarafından tutuklandı, büyük bir bölümü yokedildi. Cunta kimi sendikaları da kapattı. CUT'un tek sendikal merkez olması, bağlı sendikaların legal varlıklarını sürdürmeleri Şili işçi sınıfı için büyük olanaklar yarattı. CUT ülke içinde ve dışında yönlendirici illegal merkez olarak varlığını sürdürürken, Şili sendikaları içindeki tüm sınıf bilinçli öncü işçiler yönetimlerinde faşistler olmasına karşın varolan sendikalardaki çalışmalarını sürdürdüler. Bu doğru çalışma biçimi sonucudur ki, faşist Pinoşe'nin aradan geçen 10 yıllık süreçte, Şili sendikalarını faşistleştir-meye ve CUT'a karşı yeni bir merkez yaratmaya gücü yetmedi: Bugün Şili sendikaları faşist rejimin temellerini sarsıyor.

Portekiz ve İspanya deneylerine baktığımızda durum farklı değildir. Her iki ülkede de faşist sendikalardaki legal olanaklardan yararlanılarak işçi birlikleri kuruldu ve bu birlikleri kuruldu ve bu birlikler etkili çalışmalarıyla Portekiz'de Intersendical'i, İspanya'da ise İşçi Komisyon-larını yarattılar. Her iki ülkede de faşizmin yıkılma sürecinde, faşistlerin kendi kontrollerinde yarattıkları sendikaları komünistler ve ilerici-ler tarafından faşizmi yıkmak için bir bumerang, dönüp sahibini vuran bir silah haline getirildi.

Bu ülkelerdeki deneyimin, kimi özgüllüklerini bir yana bırakarak, sonuç-larını çıkardığımızda, bir tek ortak nokta görülüyor; faşizme karşı sa-vaş ve sendikal birliğin zaferi, varolan legal olanakları iyi değerlen-direrek ve faşist sendikalar içinde çalışmaktan geçiyor.

Partimiz 1981 Ağustos MK Plenumunda sendikal hareketi değerlendirirken şöyle diyordu; "TKP sendikaları kapatılan işçilerin birçok yerde Türk-İş'e bağlı sendikalara başvurmalarını, bu sendikaları işten atmalara, bas-kı ve sömürüye karşı eyleme zorlamalarını, dahası bu amaçla Türk-İş'e üye olma yolunda istemde bulunmalarını yeni ve önemli bir olgu sayıyor." TKP MK aynı toplantıda, geçmişteki sektör görüşü, yani birlik yalnız DİSK'te olur görüşünü aşarak, şu doğru görüşü formüle etti; "Tüm sendika-lı işçiler, en aşağıdan yukarıya doğru, kendi seçtiği delegelerle Özgür Birlik sendikalarını yaratmalı, DİSK, Türk-İş bölünmesine özgürce son vermelidirler."

Bu politika günümüzde ülkedeki sendikal hareketin somut durumu gözönünde tutularak yeni koşullarda yaratıcılıkla hayata geçirilmelidir. Bugün artık cuntanın DİSK'i açmağa niyeti olmadığı ve birkaç işkolu hariç diğer işkollarında bağımsız sendikal hareket oluşmasına olanak tanımak isteme-diği açıklıkla ortaya çıkmıştır. Çıkan yasalarda bu doğrultudadır. Bugün-kü güçler oranının proletaryanın aleyhine bozulduğu da düşünülduğünde durum daha açıklık kazanacaktır.

Bugünkü koşullarda "illegal sendikalar" yaratmak, vb. gibi öneriler yalnızca sendikal militanların yalıtılmasına hizmet eder. Ülkemizde faşiz-mi kurumsaltırmaya girişen cuntanın, yasal düzeyde, komünistlerin, sos-yalistlerin ve ilericilerin önündeki her türlü olanağı kaldırması yalnız onun halk güçlerine duyduğu öfkenin ve onlardan korkusunun bir sonucu değildir. O aynı zamanda bu uygulama ile başta komünistler olmak üzere tüm sol kesimleri ölü bir gizlilik durumuna itmek istiyor. Komünistler hiç-bir kesimin ve kişinin bu oyuna gelmesine izin vermemelidirler. Genel Sekreter Haydar Kutlu yoldaşın dediği gibi, "gerektiği kadar illegal, müm-kün olduğu kadar legal. Bu bizim temel ilkimiz olmalıdır." Bu sözleri zihnimize kazımalıyız. Tersî yığınlardan kopmak ve düşmanın karşısında eli kolu bağlı ölü bir gizlilik durumuna düşmektir.

Komünistler bugün işyerlerinde, fabrikalarda değişik politika görüşte iş-çilerin oluşturdukları yarı legal ve illegal sendikal yapıların yaygın-laştırılması için ellerinden gelen tüm çabayı göstermelidirler. Bu komi-telerin sendikal işçi yığını içinde DİSK geleneğini canlı tutuan, işçi-lerin ekonomik-demokratik haklarını savunan, sendikal demokrasinin sınır-

larını genişleten ve nihayet işçi sınıfını faşist cuntaya karşı demokrasi savaşımında daha güçlü kılmak için çalışacak yapılar olması sağlanmalıdır.

Hiç kuşkusuzki, bizim bu doğru politikamıza, tarihte örnekleri çok görüldüğü gibi kimi sol kesimlerden ağır eleştiri gelecektir. Bizi "DİSK'i savunmamakla", "DİSK'ten umut kesmekle" suçlayacaklardır.

Biz bir yandan bu doğru politikayı hayata geçirirken, diğer yandan da bizi suçlayan, faşist cuntaya karşı savaş arkadaşlığı yapacağımız bu kesimlere dünya işçi sınıfı hareketinin zengin deneyimlerini, bunlardan çıkarılacak dersleri ve sınıf savaşımının yasallıklarını hiç bıkmadan anlatmağa çalışacağız.

Dünya işçi sınıfına yüzbinlerce şehide ve uzun baskı, ağır sömürü dönemlerine mal olmuş savaş deneyimlerini ve bunlardan çıkarılan temel ilkeleri doğru kullanmazsak, Dimitrov'un deyimıyla, "izin verilmez politik bir dar görüşlülük ciddi devrimci olmayan bir politika" izlemiş oluruz.